

CINEMA PAPER. ÉRIK BULLOT
Exposició. FilmoTeca de Catalunya 28.09.23 — 28.01.24

Exposició **Cinema Paper. Érik Bullot**

Del 28 de setembre de 2023 al 28 de gener de 2024

Horari: de dimarts a divendres, de 10.00 h a 14.00 h i de 16.00 h a 21.00 h;
dissabte i diumenge, de 16.00 h a 21.00 h

Somniar una pel·lícula. Desplegar en l'espai els fragments d'un film per venir, inacabat. Esbossar amb paper els personatges d'una faula que recorre les promeses visionàries del llenguatge, del braille a la telepatia, de la visió paròptica a la invenció del theremin als anys 1920: llegir amb les mans, veure-hi amb la pell, tocar sense contacte... vet aquí un feix d'utopies incomplertes que conformen l'arxiu potencial d'un cinema possible.

Què és, avui, el cinema? Si ha deixat de ser aquella empremta de llum impresa en un suport fotoquímic, si els seus usos i funcions han mutat definitivament, si les imatges han esclatat en un mar de pantalles que van del telèfon a la galeria, és encara aquell que vam conèixer al llarg del segle XX?

“Tot tancant els ulls, el cinema mental es projecta sobre la pantalla de les nostres parpelles. El film serà imaginari, o no serà.” (Érik Bullot)

Exposició comissariada per Marina Vinyes Albes i produïda per la Filмотeca de Catalunya.

L'exposició donarà lloc al segon volum de la sèrie de publicacions *Apunts de cinema*, assaig inèdit en vint-i-quatre fragments que conjuga un exercici especulatiu amb la recerca erudita.

Inauguració dijous 28 de setembre a les 19.00 h a la Sala Laya amb la conferència performativa d'Érik Bullot *Cinema imaginari*.

Érik Bullot. Sèrie *Kaléidoscope*, 2022

Cinema Paper. Érik Bullot

Per què realitzar una obra quan és tan bonic somniarla?
(*Il Decameron, Pier Paolo Pasolini*)

Somniar una pel·lícula. Desplegar en l'espai els fragments d'un film per venir, inacabat. Esbossar amb paper els personatges d'una faula que recorre les promeses visionàries del llenguatge, del braille a la telepatia, de la visió paròptica a la invenció del theremin als anys 1920: llegir amb les mans, veure-hi amb la pell, tocar sense contacte... vet aquí un feix d'utopies incomplertes que conformen l'arxiu potencial d'un cinema possible.

Somniar una pel·lícula. Imaginar-la al marge del seu cos original, desvinculada de la tecnologia pròpia i dispositius acostumats. Cinema paper, cinema paraula, cinema per altres mitjans, cinema expandit, cinema virtual. Fa molts anys que Érik Bullot interroga les transformacions d'un art inestable i en constant metamorfosi, de les joguines òptiques al canvi radical que ha significat l'establiment definitiu del digital.

Què és, avui, el cinema? Si ha deixat de ser aquella empremta de llum impresa en un suport fotoquímic, si els seus usos i funcions han mutat definitivament, si les imatges han esclatat en un mar de pantalles que van del telèfon a la galeria, és encara aquell que vam conèixer al llarg del segle XX?

Érik Bullot. Sèrie *Kaléidoscope*, 2022

Descartada (i superada) una mort repetidament anunciada, l'artista i teòric reflexiona sobre els desplaçaments, els límits i les especificitats del cinema -tecnològiques, socials, estètiques, institucionals. Fins a quin punt serà capaç de negociar les condicions de tal metamorfosi sense negar la seva identitat? Es pregunta l'autor d'*El film i el seu doble*. Fins on podrà difractar-se, com la llum als calidoscopis?

Per a l'exposició a la FilmoTeca, Bullot actualitza la hipòtesi d'un cinema vivent o desmaterialitzat a través d'un relat poètic i una investigació rigorosament documentada d'algunes de les obsessions o quimeres que el cinema ha deixat enrere.

Érik Bullot. Sèrie *Kaléidoscope*, 2022

El recorregut inclou dues instal·lacions inèdites en convivència amb obres de Ramón y Cajal, August Strindberg, Vicente Huidobro, Roland Sabatier o Jakob Mohr, així com diferents formats: del collage a la imatge en moviment passant per la fotografia, el dibuix i una sèrie de programes que acompanyaran la mostra a través de projeccions, discussions, lectures, una conferència performativa. També serà l'ocasió de presentar el segon volum de la nostra sèrie de publicacions *Apunts de cinema*, assaig en vint-i-quatre fragments que conjuga un exercici especulatiu amb la recerca erudita.

“Tot tancant els ulls, el cinema mental es projecta sobre la pantalla de les nostres parpelles. El film serà imaginari, o no serà.”

Érik Bullot

Marina Vinyes Albes

Comissària

Érik Bullot

Cineasta i teòric, les seves pel·lícules han estat projectades en nombrosos festivals i museus, com el Jeu de Paume (París), La Enana Marrón (Madrid), la Biennale de l'Image en Mouvement (Ginebra), el CCCB, el New York Museum, el Museo de Arte Moderno de Buenos Aires o la Cineteca Nacional de Chile, entre altres, i són presents en diverses col·leccions: Centre Pompidou (París), Col·lecció departamental d'art contemporani (Seine Saint-Denis), Xcèntric (Barcelona). Recentment, ha exposat al MUCEM (Marsella) i a l'ISELEP (Brussel·les).

De les seves publicacions de cinema, destaquen: *Sayat Nova* (Yellow Now, 2007), *Renversements 1 & 2. Notes sur le cinéma* (Paris Expérimental, 2009 i 2013), *Sortir du cinéma* (Mamco, 2013), *Le Film et son double* (Mamco, 2017), *Roussel et le cinéma* (Nouvelles Éditions Place, 2020), *L'Attrait des ventriloques* (Yellow Now, 2022) i, en castellà, *El cine es una invención post-mortem* (Shangrila, 2015), *Fotogenias y paradojas* (UNTREF, 2018), *Salir del cine* (Shangrila, 2020) i *Cine de lo posible* (Metales pesados, 2021).

Actualment, Bullot és professor de l'Escola Nacional de Belles Arts de Bourges (França), ha impartit classes de cinema i fotografia a diferents escoles d'art: Marsella, Le Fresnoy, Arles, Avignon.

Cinema Paper. Érik Bullot

L'Exposició

L'exposició està formada per 4 cercles concèntrics al voltant de la hipòtesi de la pel·lícula imaginària.

- **Un llibre.** *Apunts de cinema* és un assaig compost per 24 fragments juntament amb 24 fotografies. Explora la hipòtesi d'un cinema mental o imaginari, o fins i tot d'un cinema vivent. L'enfocament és erudit, multiplica les referències i els vincles, dialoga amb la història del cinema, l'arqueologia dels mitjans de comunicació i la literatura.
- **Pel·lícula de paper.** De manera menys didàctica, més el·líptica i poètica, la pel·lícula de paper *Kaléidoscope* presenta sèries d'imatges i cites en 48 planxes que revisiten la història de les promeses i les utopies del cinema. El visitant és qui estableix els vincles i les connexions entre les imatges disseminades per l'espai expositiu transformat en un bosc de columnes.
- **3 taules de treball** exposen un conjunt d'obres que reuneixen la hipòtesi d'una pel·lícula imaginària i la fisiologia de l'ull: celestografies d'August Strindberg (fotografies del cel fetes sense càmera) acompanyades d'un poema visual de Vicente Huidobro titulat *Kaléidoscope*; dibuixos del científic Santiago Ramón y Cajal que representen neurones o seccions de la retina acompanyats d'un dibuix de Jakob Mohr sobre les influències mentals; fotografies de l'experiment de telecinesi d'Yvonne Duplessis amb relació a una obra lletrista de Roland Sabatier. Cadascuna d'aquestes taules remet a una part de la recerca: desmaterialització de l'òptica, fisiologia de l'ull, experiments telepàtics.
- Finalment, *Fragments pour un film imaginaire*, a doble pantalla, cristal·litza aquestes diferents hipòtesis com a focus òptic de l'exposició. Es presenta en bucle, dividit en diverses seqüències ("Anticipation", "De la télépathie", "Cinema psychique", "Anatomie de l'image", "Traité des couleurs", "Voyages en kaléidoscope" i "Lost in theremin"), cadascuna de 17 minuts de durada.

Fotograma del film *Fragments pour un film imaginaire* (Érik Bullot, 2023)

Crèdits de l'exposició **Cinema Paper. Érik Bullot**

Una producció de Filмотeca de Catalunya.

Comissariat:

Marina Vinyes Albes

Cap de programació, exposicions i serveis educatius Filмотeca de Catalunya

Coordinació de l'exposició:

Núria Expósito i Esther Vilà

Suport a la coordinació de l'exposició:

Júlia Pérez i Gonell

Disseny d'espai i disseny gràfic:

Jaume Coscollar (Taller Pontí)

Producció i muntatge:

Grop Exposicions i Museografia

Impressió:

Tinta invisible

Il·luminació:

ILM

Traducció, revisió i correcció lingüístiques:

Joaquim Sala Sanahuja

Tys

Agraïments: Philippe Baudouin; CNAP (Centre National des Arts Plastiques, France);
Colección legado Ramón y Cajal. Instituto Ramón y Cajal (CSIC); Éric Degoutte;
Fundació Telefónica; Museo Reina Sofía; National Library of Sweden; Oliver Peyroux;
Prinzhorn Collection, University Hospital Heidelberg.

Amb la col·laboració de: Institut Français; DO Catalunya; CNAP.

Cinema Paper. Érik Bullo

Programa d'activitats

Inauguració de l'exposició:

Cinema imaginari

Conferència performativa a cura d'Érik Bullo

Dijous 28 de setembre 19.00 h

FilmoTeca de Catalunya

Sala Laya

El cineasta Érik Bullo es proposa d'evocar les vies del cinema imaginari relatant les seves investigacions recents: la visió extra-retiniana, una teoria original de l'escriptor Jules Romains segons la qual és possible de veure-hi amb la pell; la invenció del theremin, un instrument de música electrònic que no necessita cap contacte físic per part de l'intèrpret; els jocs del calidoscopi.

Veure-hi amb la pell, tocar un instrument sense contacte, fer resplendir les imatges constitueixen els modes extra-sensorials d'un cinema mental o psíquic.

Aquesta conferència performativa ens introdueix a l'exposició *Cinema paper. Érik Bullo* de la mà d'històries breus, de sons estranys, de records personals i de reflexions teòriques, a la manera d'un exercici espiritual.

Paraula d'autor: Érik Bullo

Masterclass

Divendres 29 de setembre 18.00 h

Arxiu Xcèntric (CCCB)

A les pel·lícules d'Érik Bullo s'escolten idiomes diferents, es donen situacions lingüístiques excèntriques i abunden les situacions de traducció, els jocs de paraules o els malentesos. El seu treball ofereix jocs divertits i irònics amb el llenguatge com a material plàstic, susceptible de deformació. Des de fa alguns anys, el cineasta s'ha interessat també pels enunciats performatius (es pot fer una pel·lícula amb paraules?) i ha impartit conferències performatives. Les seves pel·lícules més recents exploren la potència del llenguatge per a crear situacions fílmiques o polítiques inèdites. El seu últim treball, *Langue des oiseaux* (2022), tracta el llenguatge dels ocells. L'autor comentarà aquests diferents aspectes de la seva pràctica a partir de fragments de les seves pel·lícules.

Visita comentada de l'exposició amb Érik Bullo

Divendres 29 de setembre 19.30 h

FilmoTeca de Catalunya – Sala d'exposicions

Inscripció prèvia: filmoteca.taquilla@gencat.cat

Cinema inacabat: José Antonio Maenza, Maya Deren i Serguéi Paradjànov

Projeccions comentades a cura d'Érik Bullot

Dimarts 24 d'octubre 18.00h

Filmoteca de Catalunya

Sala Laya

Amb la col·laboració de Festival Intangible

La història del cinema s'escriu també amb les seves promeses incomplertes.

Quin és l'estatut d'una pel·lícula inacabada?

Ruïna, fragment, somni?

Es pot estudiar la genealogia d'una obra, la seva genètica, el seu context de producció, però així mateix la potència de les seves promeses. Com presentar aquests fragments si no amb una performance?

Aquesta sessió proposa diversos exemples per reflexionar sobre l'estatut de les pel·lícules inacabades o incompletes: *Hortensia/Béance* (José Antonio Maenza, 1969), *Witch's Cradle* (Maya Deren, 1943) i els elements dels bruts de *Sayat Nova* (Serguei Paradjanov, 1968).

Cinema sense cinema

Conferència il·lustrada a cura d'Érik Bullot en el marc de l'Aula de cinema.

Dimecres 25 d'octubre 17.00 h

Filmoteca de Catalunya

Sala Chomón

Aquesta conferència il·lustrada es proposa investigar la definició del cinema i les seves possibles transgressions.

Una pel·lícula composta per paraules, és encara cinema? Es pot confondre la pista òptica amb la imatge? És possible utilitzar la càmera com una pròtesi del cos?

Amb diverses pel·lícules de John Latham, Guy Sherwin, Norman McLaren, Len Lye, Marie Menken, Ana Vaz i del col·lectiu Los Ingrávidos, aquesta sessió ofereix algunes pistes per pensar els límits del mitjà.

Encyclopedia Britannica. John Latham, 1971. 6' / *Newsprint*. Guy Sherwin, 1972. 4' / *Synchromy*.

Norman McLaren, 1971. 7' / *Particles in Space*. Len Lye, 1979, 4' / *Lights*. Marie Menken, 1964 – 1966.

7' / *Atomic Garden*. Ana Vaz, 2018. 8' / *Danza Solar*. Los Ingrávidos, 2021. 4'

Retrat del cineasta en ventríloc

A cura d'Érik Bullot

Cloenda de l'Aula Xcèntric 2023: *Escriure el cinema II*.

Dimecres 29 de novembre 18.30 h

Filmoteca de Catalunya

Sala Laya

Comentar o explicar les pròpies pel·lícules. Escriure una contra-història del cinema. Estudiar les relacions virtuals entre pel·lícules inacabades i projectes abandonats. Explorar la potència de les utopies. Estudiar el cinema com un art-fantasma. Pensar el temps com una reserva susceptible de ser actualitzada. Pronunciar conferències que ocupen el lloc del film. Realitzar una pel·lícula a través de la paraula o el collage.

Aquestes són algunes de les qüestions que travessen els escrits del cineasta i teòric Érik Bullot.

Amb motiu de la seva exposició *Cinema paper* a la FilmoTeca de Catalunya, acompanyada per la publicació d'un nou assaig de la sèrie *Apunts de cinema*, l'autor reflexionarà sobre la seva pròpia pràctica d'escriptura evocant els diferents contextos de publicació (revistes, conferències, assajos, ensenyament), l'ús de diferents llengües, el concepte de pel·lícula paper, el desdoblament del cinema a través de l'escriptura i la paraula.

Ha esdevingut el cineasta el seu propi ventríloc?

Projecció *Langue des oiseaux* (Érik Bullot, 2021)

Estrena a Catalunya de la pel·lícula.

Amb la presència del cineasta.

Dimecres 29 de novembre 20.30h

FilmoTeca de Catalunya

Sala Laya

Compost de seqüències musicals, serioses i divertides, *Langue des oiseaux* és un documental de creació, poètic i filosòfic, sobre els poders de la traducció i el desig de comunicació entre els éssers humans i els ocells.

Està narrat des del futur, després de la sisena extinció i la desaparició dels ocells, i observa amb curiositat i ironia les temptatives dels humans per imaginar les vies d'un intercanvi possible. La pel·lícula és una ofrena.

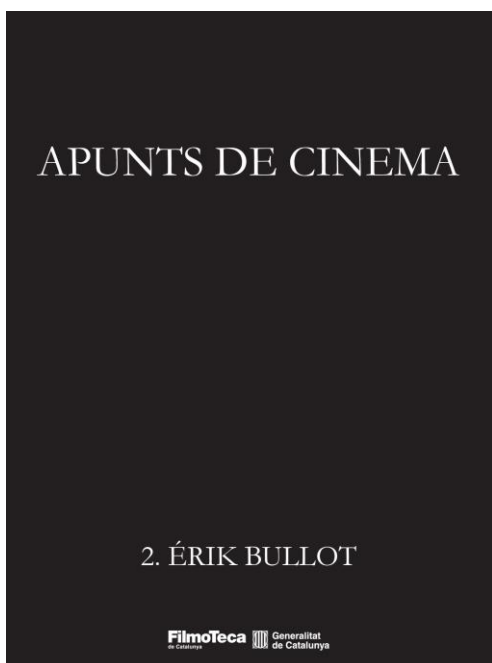
Acull a músics i artistes, en seqüències escenificades, per un col·loqui lúdic dels ocells, musical i filosòfic, convidant l'espectador a reflexionar sobre les modalitats d'una comunicació ampliada.

Fotograma del film *Langue des oiseaux* (Érik Bullot, 2022)

Publicació

Apunts de cinema 2. Érik Bullot

Presentem el segon volum de la sèrie de publicacions *Apunts de cinema*, editada per la Filmoteca de Catalunya, després de dedicar el primer número a l'artista i escriptor Perejaume.

Érik Bullot proposa un assaig inèdit compost per 24 fragments juntament amb 24 fotografies que explora la hipòtesi d'un cinema mental o imaginari, o fins i tot d'un cinema vivent. L'enfocament és alhora poètic i erudit, multiplica les referències i els vincles, dialoga amb la història del cinema, l'arqueologia dels mitjans de comunicació i la literatura.

Disponible a la llibreria de la Filmoteca.

El fantasma del cinema ronda pels nostres arxius i col·leccions. Les filmoteques no només conserven les còpies finals de les pel·lícules. En recórrer les seves prestatgeries de caixes metàl·liques, en pujar als seus ascensors gelats, com si entréssim en una glacera, en fullejar els guions oblidats i les fotografies sense referències, descobrim la presència secreta de les pel·lícules que mai no van tenir lloc, obres inacabades, films en potència, presagis interromputs que formen un cinema de paper, efímer i làbil.

En una època en què el projeccionista sembla que s'esvaeix lentament de la nostra memòria, en què les pel·lícules es dispersen per les nostres pantalles portàtils, emergeix el somni d'un cinema imaginari. Potser no cal recórrer a la maquinària pesant per realitzar una pel·lícula. Un llampec enmig de la nit, un centelleig fugaç, una batuda d'ales, una ona sonora, són pel·lícules vives que alliberen els poders del cinematògraf. Sota la pressió de les nostres parpelles, la dansa dels fosfens provoca un calidoscopi de visions abstractes i acolorides. El cineasta hi veu amb la pell i transmet les imatges telepàticament. Cinema sense cables ni electricitat. Tanquem els ulls per escriure la història fantasmal del cinema. Reivindiquem per al setè art el dret a ser jutjat només pels seus somnis. El film apareix i desapareix com un estel que sobreviu lluminosament a la seva extinció.